

Riktlinjer för genomförande av direktupphandlingar vid Luleå tekniska universitet

Dnr 1315-14

1. Inledning

Luleå tekniska universitet (LTU) är en upphandlande myndighet som ska följa lagen (2007:1090) om offentlig upphandling (LOU) och tillämpa de upphandlingsförfaranden som anges där.

Den 1 juli 2014 genomfördes ändringar i LOU. Ändringarna avser möjligheter för upphandlande myndigheter och enheter att genomföra direktupphandlingar och formerna för detta (se prop. 2013/14:133).

Vid LTU ska upphandlingsverksamheten präglas av ett affärsmässigt agerande. Detta gäller vid all upphandling, således även vid direktupphandling.

För närmare beskrivning av grundläggande krav på upphandlingsverksamheten, kvalitetssäkringsaspekter samt upphandlingsverksamhetens organisation hänvisas till dokumentet Riktlinjer för upphandling vid Luleå tekniska universitet (Re-beslut 211-13).

2. Riktlinjernas syfte

Dessa riktlinjer avser genomförande av direktupphandlingar och omfattar samtliga organisatoriska enheter inom LTU.

Syftet med riktlinjerna är att beskriva vid vilka situationer det är möjligt att genomföra direktupphandlingar, hur dessa ska genomföras samt vem som är ansvarig.

3. Direktupphandling

3.1 Allmänt

En direktupphandling är en upphandlingsform utan krav på annonsering som innebär ett enklare förfarande jämfört med övriga upphandlingsförfaranden som omfattas av LOU.

Vid direktupphandling finns inga lagbestämmelser om hur offerter/ansbud ska utformas. Den eller de utvalda leverantörerna får lämna offert/ansbud om den upphandlande myndigheten ber om det.

Direktupphandling ska alltid ske med hänsyn till de grundläggande EU-rättsliga principerna för offentlig upphandling, dvs. principerna om icke-diskriminering, likabehandling, proportionalitet, öppenhet (förutsebarhet och transparens) och ömsesidigt erkännande.

Enligt LOU får direktupphandling bara genomföras under vissa förutsättningar. Direktupphandling får ske vid tre situationer, nämligen; vid lågt värde, om synnerliga skäl föreligger och när det inte är lämpligt att begära in anbud genom annonsering.

3.2 Direktupphandling vid lågt värde

3.2.1 Värdegräns för direktupphandling

Direktupphandling är tillåten om kontraktets värde uppgår till högst 28 procent av det tröskelvärde som gäller för upphandlande myndigheter vid upphandling av varor och tjänster. År 2014 är detta belopp 505 800 kr. Tillkännagivandet av tröskelvärden för offentlig upphandling görs vartannat år (nästa gång år 2016) och utgår från EU-direktiv. Aktuella värden finns att hämta på LTU:s personalwebb (P-webben) eller på Konkurrensverkets hemsida (www.kkv.se/Upphandling).

3.2.2 Uppskattning av värde

För att kunna avgöra om en direktupphandling är tillåten måste man uppskatta värdet av det som ska upphandlas. När man beräknar värdet av ett avtal ska man beräkna det maximala belopp som kan komma att betalas sammanlagt under hela den tid avtalet gäller. Det uppskattade värdet ska understiga beloppsgränsen för direktupphandling.

3.2.3 Kontinuerligt behov

Om behovet av inköp av en viss vara eller tjänst är kontinuerligt görs vanligtvis en annonserad upphandling och ett formellt ramavtal tecknas. På LTU räknas värdet under en fyraårsperiod om behovet är kontinuerligt. Detta innebär att om inköpen under en fyraårsperiod beräknas överstiga 126 000 kr årligen (för de beloppsgränser som är aktuella år 2014), så ska en annonserad upphandling göras.

3.2.4 Samma slag/samma leverantör

Vid beräkningen av avtalsvärdet ska vidare alla direktupphandlingar av samma slag som kommer att göras under räkenskapsåret inom hela LTU räknas samman. Om LTU till exempel under ett år köper in trycksaker, fördelat på alla resultatenheter med inköp varje månad, måste värdet av samtliga sådana inköp under räkenskapsåret räknas samman. Även upphandlingar av varor och tjänster som typiskt sett tillhandahålls av **samma leverantör** ska räknas samman.

3.3 Direktupphandling vid synnerliga skäl och när det inte är lämpligt att begära in anbud genom annonsering

I dessa riktlinjer görs endast en mer genomgående beskrivning av under vilka förutsättningarna direktupphandlingar vid lågt värde kan och får genomföras.

Anledningen till att situationerna i denna rubrik inte ges en närmare beskrivning är att dessa kräver en större utredning, som måste genomföras av upphandlingsfunktionen med stöd av

juristfunktionen (se avsnitt 5.1.3). Det är dessutom väldigt sällsynt att det är möjligt att tillämpa dessa situationer.

4. Otillåten direktupphandling

4.1 Allmänt

En direktupphandling som genomförs i strid med bestämmelserna i LOU är att betrakta som en otillåten direktupphandling.

En direktupphandling är otillåten oavsett om man gör en felaktig bedömning och tror sig ha rätt att direktupphandla när man faktiskt inte har det eller om man helt struntar i att följa LOU.

4.2 Konsekvenser av otillåten direktupphandling

En otillåten direktupphandling kan komma att överprövas i domstol, vilket kan medföra allvarliga konsekvenser. Domstolen kan besluta att upphandlingen ska göras om. Vidare kan ett träffat avtal komma att ogiltigförklaras. Prestationerna ska i så fall återgå. Den upphandlande myndigheten kan utöver detta bli skyldig att betala dels skadestånd och dels en s.k. upphandlingsskadeavgift. Upphandlingsskadeavgiften är lägst tio tusen kronor och högst tio miljoner kronor, dock maximalt tio procent av avtalets värde.

5. Genomförande av direktupphandling

5.1 Allmänt

5.1.1 Gällande avtal ska användas

Innan frågan om direktupphandling övervägs ska kontroll ske om det finns gällande avtal som täcker det aktuella behovet. Om sådant avtal finns ska det **alltid** användas.

Gällande avtal återfinns i Avtalskatalogen, på P-webben under snabbval.

5.1.2 Kontroll av tidigare genomförda inköp

För att kunna avgöra om varor eller tjänster tidigare upphandlats av samma leverantör (se avsnitt 3.2.4) kan en kontroll göras via ekonomisystemet.

5.1.3 Kontakt med upphandlingsfunktionen

Om det är aktuellt att direktupphandla med stöd av någon annan situation än lågt värde (se avsnitt 3) ska **alltid** upphandlingsfunktionen kontaktas för konsultation.

5.2 Beräkning av värdet

För att avgöra om det är möjligt att göra en direktupphandling på grund av lågt värde måste först värdet uppskattas. Hur värdet beräknas framgår av avsnitt 3.2.

5.3 Dokumentationsplikt

Från och med 1 juli 2014 har en upphandlande myndighet en skyldighet att anteckna skälen för sina beslut att direktupphandla och annat av betydelse vid upphandlingen, om upphandlingens värde överstiger 100 000 kronor.

Vid direktupphandling vid LTU ska mallen ”Direktupphandling, beslut och dokumentationsunderlag” användas. Mallen återfinns på P-webben.

5.4 Kriterier för utnyttjande av konkurrens

Om möjligt ska kontakt tas med minst tre leverantörer för jämförelser av pris och kvalitet. En sådan jämförelse ska dokumenteras.

Om det *inte* finns tre leverantörer ska detta motiveras och dokumenteras.

5.5 Ansvarsfördelning

Rektor bär det yttersta ansvaret för all upphandling, oberoende av finansieringskälla och oavsett var inom LTU upphandlingen sker. Delegation av ansvar och befogenheter följer av universitetets arbets- och beslutsordning.

Direktupphandlingen ska beslutas av attestansvarig enligt arbets- och beslutsordningen och dokumenteras på blanketten ”Direktupphandling, beslut och dokumentationsunderlag”.

De kostnader och eventuella upphandlingsskadeavgifter eller skadestånd som kan uppkomma till följd av att man inte följer bestämmelserna om direktupphandling svarar varje resultatenhet för.